

Peruspääoman alentaminen

Kunnanhallitus 04.12.2023 § 326

Valmistelija

Kunnanjohtaja Vivi Marttila

Hyvinvointialueuudistus on aiheuttanut lukuisia erilaisia toimintojen uudelleen järjestelyjä, kuntayhtymien lakkauttamisia ja yhtiöittämissä sekä omaisuussiiroja kuntien ja hyvinvointialueen välillä. Järjestelyjä on ohjattu lainsäädännöllä pääasisassa Voimaanpanolailla ja Kilan lausunnoilla lakisääteisten muutosten johdosta. Lakisääteisten kuntayhtymien osalta siirtyneet kuntayhtymäosuudet on tullut korjata kunnan vuoden 2023 avaavaan taseeseen. Tässä yhteydessä hyvinvointialueelle siirtyneiden lakisääteisten kuntayhtymäosuuksien arvot poistetaan ja kirjataan kunnan peruspääomaa vastaan. Avaavaan taseeseen tehdyt muutokset hyväksytetään kunnanvaltuustolla erillisenä asiakohtana.

Simossa sosiaali- ja terveydenhuolto järjestettiin ennen hyvinvointialueuudistusta vapaaehtoisessa Oulunkaaren kuntayhtymässä. Soten siirtyessä Lapin hyvinvointialueelle päätettiin myös tahe- ja ict-toiminnot lakkauttaa eli koko kuntayhtymä purkaa. Vapaaehtoisen Oulunkaaren kuntayhtymän purussa omistajakunnat saivat lopputilityksessä rahasuorituksia. Simon kunnan saama 657.269,69 euron rahasuoritus on maksettu 30.11.2023.

Voimaanpanolaissa ei ole erikseen säännöksiä ns. vapaaehtoisen kuntayhtymän omaisuusjärjestelyistä johtuvan peruspääoman muutoksen käsittelystä jäsenkunnan kirjanpidossa, joten Kilan jaosto on päättänyt antaa asiasta oma-aloitteisen lausunnon. Kirjanpitolautakunta on 14.11.2023 antanut lausunnon (<https://kirjanpitolautakunta.fi/-/lausunto-sosiaali-ja-terveydenhuollon-ja-pelastustoimen-uudistuksesta-johtuvan-ns.-vapaaehtoisen-kuntayhtymän-peruspääoman-muutoksen-käsittelystä-kunnan-kirjanpidossa>) koskien vapaaehtoisen kuntayhtymän peruspääoman muutoksen käsittelyä kirjanpidossa. Lausunnon mukaan, jotta omaisuusjärjestelyjen kirjanpitokäsittely olisi aiemmasta toiminnan organisointitavasta riippumatta yhdenmukainen, vapaaehtoisen kuntayhtymän irtaimen omaisuuden ja lomapalkkavelan siirroista johtuva peruspääoman muutos kirjataan jäsenkunnassa kuntayhtymäosuuden arvon ja peruspääoman muutokseksi ja kirjaus tehdään kunnassa avaavaan taseeseen 1.1.2023.

Voimaanpanolain 42 §:n mukaan lain 23 §:ssä tarkoitetun irtaimen omaisuuden siirto hyvinvointialueille kirjataan kunnan kirjanpidossa peruspääomaa vastaan, jollei kunta toisin päätä. Hyvinvointialueelle siirtyvä lomapalkkavelka tulee aina kirjata peruspääomaan. Hallituksen esityksen mukaan (HE 241/2020) pykälän tarkoituksena on ollut ehkäistä omaisuusjärjestelyistä aiheutuvan tulosvaikutuksen syntyminen.

Tällä lausunnolla 139/2023 on vaikutusta kuntayhtymän purusta syntyvään lopulliseen purkuvoittoon/-tappioon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Oulunkaaren purusta muodostuu Simon kunnalle tulosvaikutteista purkutappiota 157.804 euroa.

Periaatteena on lainsäätäjällä siis ollut, että tulosvaikutusta ei tulisi. Simon kunnalle on aiheutunut uuden lausunnon johdosta vapaaehtoisen

Oulunkaaren kuntayhtymän purusta 157.804 euron tulosvaikutteinen purkutappio, joka kunnan tulee kattaa muulla toiminnalla, pankkitilille on saatu 657.269,69 euron rahasuoritus ja kunnan peruspääomaan on kirjattu kasvuksi 815.073,69 euroa. Ilman Kilan lausuntoa peruspääoman kasvu olisi kirjattu purkuvoitoksi ja siten lisäämään kunnan ylijäämää tulevia vuosia varten.

Kunnan peruspääomaa ei nykyisten säädösten vallitessa voi käyttää mahdollisten alijäämien kattamiseen kuin erittäin poikkeuksellisissa tilanteissa. Tällainen voi mahdollisesti olla mm. merkittävä omaisuuden myynti tai toimintojen loppuminen. Todetaan, että sote-toiminnot eivät ole enää kunnan järjestettävää eikä tehtävää.

Simon kunnan taloudellinen tilanne on tällä hetkellä vakaa, tilikauden 2023 tulos tulee olemaan ylijäämäinen, talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma vuosille 2025-2026 on tasapainossa ja ylijäämäinen. Kunnan avaavassa taseessa on 4,20 milj. euroa kertynyttä ylijäämää. Tosin kuntatalouden liikkumavara on erittäin pieni ja esim. em. 157.804 euron tappion kattaminen muun toiminnan tuloksella on vaikeaa. Lisäksi todetaan, että Simon kunnan kuntatalouden tunnusluvut eivät osoita/täytä ns. kriisikuntatunnuslukuja eikä kriisikuntatarkastelu ole ajankohtainen.

Peruspääoman alentaminen on poikkeuksellinen tapahtuma. Peruspääomalle ei ole määritelty mitään lakisääteistä minimiä tai maksimia. Simon kunnan peruspääoma on muodostunut vuoden 1997 kirjanpitolain noudattamiseen siirtymisen yhteydessä. Tuolloin kunnat ovat erilaisin periaattein muodostaneet avaavat taseensa ja eikä yhtä määrää eikä menettelyä ole ollut.

Nyt hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä on Voimaanpanolain ja Kilan lausuntojen perusteella kirjattu avaavan taseen muutoksina peruspääomaa sekä lisääviä että vähentäviä eriä. Näiden kirjausten lopputulemana ei ole tehty eikä tehdä mitään erillistä tarkastelua siitä, onko kirjausten jälkeinen peruspääoman määrä riittävä, suuri vai liian pieni.

Kuten edellä on todettu, Simon kunnan kuntatalouden liikkumavara on pienentynyt hyvinvointialueuudistuksen myötä. Verorahoituksen suuruuteen ja vakauteen liittyy erityistä huolta myös valtio-osuuksiin tehtävien sote-tarkistuslaskennoista johtuvien takaisinperintöjen osalta sekä erityisesti tulevan valtionosuusuudistuksen osalta. Simon kunnan saama valtionosuus on selkeästi keskimääräistä saman kokoluokan kuntaa pienempi.

Esitetään kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle, että Oulunkaaren kuntayhtymän purun johdosta alennetaan kunnan peruspääoman määrää 815.073,69 eurolla ja siirretään tämä määrä yli-/alijäämätilille. Siirrolla katetaan tulosvaikutteisesti kirjattu "purkutappio" 157.804 euroa ja nettovaikutukseksi yli-/alijäämätilille jää kunnan pankkitilille saaman rahatilityksen määrä 657.269,69

Esittelijä

Kunnanjohtaja Vivi Marttila

Päätösehdotus

Esitetään kunnanhallitukselle, että se hyväksyy peruspääoman alentamisen perusteet ja päättää esittää kunnanvaltuustolle, että Oulunkaaren kuntayhtymän purun johdosta alennetaan kunnan peruspääoman määrää 815.073,69 eurolla, joka siirretään yli-/alijäämätilille.

Päätös Hyväksyttiin.

Kunnanvaltuusto 11.12.2023 § 88

Päätösehdotus Kunnanvaltuusto hyväksyy, että Oulunkaaren kuntayhtymän purun johdosta alennetaan kunnan peruspääoman määrää 815.073,69 eurolla, joka siirretään yli-/alijäämättilille.

Päätös Hyväksyttiin.

Kunnanhallitus 29.04.2024 § 98
2135/02.02.02/2023

Valmistelija Kunnanjohtaja Vivi Marttila

Kunnanhallitus on täytäntöönpannut valtuuston päätöksen 18.12.2023 § 342 ja tilinpäätös vuodelta 2023 on laadittu päätöksen mukaisena.

Tilintarkastuksen yhteydessä on tilintarkastaja esittänyt kantanaan, että peruspääoman alentaminen ei täyttäisi peruspääoman alentamiselle annettua ohjeistusta ja vaikuttaisi tilinpäätöksen vahvistamiseen.

Tilintarkastaja toteaa perusteluinaan seuraavasti:

"Yleisohjeen mukaisesti peruspääoman alentaminen voi olla mahdollista esimerkiksi, jos lailla muutetaan kunnan tehtäviä ja jos muutos vaikuttaa omaisuuteen ja rahoituksen tarpeeseen. Tämä ei kuitenkaan kosken voimaanpanolain mukaisesta HVA-muutoksesta johtuvia siirtyviä eriä ja rahoituksen muutosta.

Lisäksi peruspääoman alentamisesta on olemassa vanha kuntalain aikainen lausunto (77/2006): "Peruspääoman alentamisen perusteena tulee olla pysyvien vastaavien määrän pysyvä alentuminen eikä peruspääomaa tule alentaa enempää kuin peruspääoman ja pitkäaikaisen vieraan pääoman yhteismäärä ylittää pysyvien vastaavien määrän." Kunnan pysyvät vastaavat ylittävät peruspääoman ja pitkäaikaisen vieraan pääoman yhteismäärän, eikä tätä vasten peruspääoman alentamista voisi perustella. Tilinpäätös tulisi käsitellä uudestaan tämän osalta. Mikäli kirjaustapaa ei korjata, niin emme voi esittää tilinpäätöstä hyväksyttäväksi."

Kuten valtuuston päätöksessä on todettu, peruspääomalle ei ole määritetty mitään lakisääteistä minimiä tai maksimia. Lisäksi todetaan, että HVA-uudistuksen yhteydessä on Voimaanpanolain ja Kilan lausuntojen perusteella kirjattu avaavan taseen muutoksina peruspääomaa sekä lisääviä että vähentäviä eriä. Näiden kirjausten lopputulemana ei ole tehty eikä tehdä mitään erillistä tarkastelua peruspääoman tasosta.

HVA-uudistuksen myötä kunnan peruspääomaan on tehty seuraavat kirjaukset:

Peruspääoma kirjaukset	
Alkusaldo	8 303 799,48
HVA:lle siirtyneiden lomapalkkavelka	16 118,17
LPSHP jäs.osuus HVA	-605 242,64
Kolpene jäs.osuus HVA	-29 716,03
Lapin liitto/ pela	23 070,57
Oulunkaarein loppuselvitys	815 073,36
Peruspääoman alennus	-815 073,36
Loppusaldo	7 708 029,55

HVA-uudistuksen myötä kunnan talous ja siten myös vaikutusmahdollisuudet esim. kattaa alijäämiä tulevaisuudessa pienenevät. Todetaan lisäksi, että 815.000 euroa vastaan noin 1,7 - kuntaveroprosentin määrää eli kyseessä on olennainen summa.

Edellä mainituin perusteluin nähdään valtuuston päätöksen mukaan tehty peruspääoman alentaminen oikeutetuksi ja kohtuulliseksi, vaikka vanhan lausunnon mukaisesti pysyvien vastaavien ja peruspääoman ja pitkäaikaisen vieraan pääoman vertailu ei täytykään. Valtuuston päätös ei ole lainvastainen, vaikka se ei kaikilta osin ole hyvän kirjanpitotavan mukainen.

Kuntalain 14 §:n mukaan kunnassa on valtuusto, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa. Valtuusto päättää tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Vivi Marttila
Päätösehdotus	Kunnanhallitus toteaa, että se näkee peruspääoman alentamisen perusteltuna ja päättää, että se ei käsittele tilinpäätöstä tältä osin uudelleen eikä muuta valtuuston päätöksen mukaista kirjaustapaa.
Päätös	Hyväksyttiin.